

Budapesten, a József Attila-lakótelep szélén, az Epreserdő utcában van egy lakás, amelybe nemrég új lakók költöztek. Az első emeleten található szobakonyha ingatlant Mariann és Ferenc vette ki. Az apró előszobából át kell menni a fürdőszobába, hogy a konyhába érjünk. Onnan nyílik a nappali, amelyből két szekrénnel hálófülkét választottak le. Az ágy egy matrac, szemben vele tévé, plüssállatok minden polcon, mini hifi Zámbo Jimmy-CD-vel, az ablak előtti asztalon négy kaktusz.

Hétfő kora este a konyhában egy lábas húsleves hűlt a sparhelten.

– Jó itt, csak még nem szoktam meg – mondta Mariann, aki párjával az elmúlt fél évben egy hajléktalan-szállón, azelőtt pedig évekig az utcán lakott. – Túl nagy a csend.

Tavaly október óta mindketten a Ferencvárosi Szociális Foglalkoztató és Ellátó (Feszofe) Kiemelten Közhatalmú Nonprofit Kft. alkalmazásában álló közfoglalkoztatottak. Reggel négykor kelnek, és hatra járnak dolgozni. Mariann adminisztrációs, irodai munkát végez, míg Ferenc terepre jár ki, fát vág, aprít, virágot ültet, utcát seper, elvégzi, amit rábíznak nyolc órában. Úgy tartják, hogy minden munkát meg kell fogni: Ferenc egy Pöttyös utcai pékségből mindennap elhordja a szemetet, ezért az üzlet a megmaradt árut a közfoglalkoztatottaknak adja át. Az albérletben a konyhapulton két doboz chilis csipős csirke jelezte, hogy a férfi a szomszédos kínai büfében is elvállalta a takarítást.

Egy dinnye, néhány cső kukorica és egy tál cseresznye a zöldseges hálójának jele, amiért Ferenc segített neki rakodni. Mariann szintén vállal alkalmi takarításokat. Ketten összesen nettó kilencvenezer forintot keresnek. Nem sok, de mint Mariann kifejtette, a munkahelyen nagyon jól érzik magukat, és bármi jobb, mint segélyért sorba állni hajnalban, hogy aztán két nappal később ismét azon aggódjanak, másnap miből élnek meg.

A fizetésükből havi húszezer forintért elzárható szobát tudtak bérelni a Körakas park átmeneti szállón. Mikor idén januárban lejárt a három hónapos közfoglalkoztatási programjuk, egy hónapig ingyen dolgoztak, hogy a következő, márciusban induló turnusba is bekerüljenek.

Mariann és Ferenc nem szentek. Nem rejtik véka alá, voltak hónapok, amikor az italon kívül semmi nem érdekelt őket, sem azt, hogy most is van, ami hiányzik a korábbi tablettás borból feloldott életükből. De mindent megtettek, hogy ki tudjanak szakadni egy olyan élethelyzetből, amely sokak számára zsákutca, és a legtöbbeknek nem sikerül az, ami Mariannak és Ferencnek sikerült.

Három hete elnyertek egy egy évre szóló lakhatási támogatást, amely lehetővé tette, hogy albérletbe költözzenek. Július 31-én azonban lejár a közfoglalkoztatotti szerződésük. Bízna abban, hogy utána legalább egyiküket állandósítani tudják a cégnél. Persze nem ők az egyetlenek, a hely pedig kevés. Ennek ellenére optimisták. Papírdoboz ágyakon összebújva és kórháztermek magányában tanulták meg, a jövőtől tétlenül rettegni luxus.

Az úri hajléktalan és a tyúkanyó

Világoskék ruhában ült az ablak előtt Mariann. Szőkére festett, vállig érő haja a sötétedő szoba összes fényét összegyűjtötte. Két karját félkész tetoválások borították: a jobbon lilium, a balon nonfiguratív ábra díszelgett. A virágot még akkor készítette neki egy barátja, amikor az utcán élt. Elmondása szerint nagyon szereti ezt a tetoválást, mert a hajléktalanságra emlékezteti.

– Volt azon mit szeretni? – kérdeztem.

– Persze – válaszolta.

Az asszony Budán nőtt fel egyedüli gyermekként, és édesanyjával nagyon rossz volt a kapcsolata. („Nem engedte meg, hogy továbbtanuljak nyolcadik után, helyette azt akarta, hogy álljak be a családi maszekba dolgozni.”) Tizenöt éves lehetett, amikor barátjával eldöntötték, elszöknek. A kapcsolatból született egy fiú és egy lány, de a szerelem hét év alatt elmúlt. Jöttek újabb kapcsolatok, újabb szerelmek újabb gyümölcsei: két fiú és két lány. Az utcára azért kényszerült, mert az akkori párja börtönbe került rablásért, s ő egyedül nem tudta fizetni a számlákat. Sikertől elcserelnie a lakását kisebbre, ebből azonban a szomszédasszonnyal kialakult konfliktus, összeférhetetlenség miatt kellett kiköltöznie. Négy kiskorú gyermeke most Oroszlányban van átmeneti gondozásban.

Mariann mindig is apás volt. Súlyos törést okozott benne, amikor szülei elváltak. Az apa, aki igen sokat ivott, és időközben új párra talált, fokozatosan elszegényedett, és végül az utcára került. Néhány év alatt az egészsége súlyosan leromlott, és tizenhárom évvel ezelőtt egy téli reggelen a kutyáját átölve találtak rá egy bódé mögött megfagyva. Talán ez az oka annak, hogy Mariann, aki korábban gazdasági nővérként dolgozott egy kórházban Újpesten, már akkor is jóban volt a helyi hajléktalanközösséggel, amikor még volt otthona. Rendszeresen vitt nekik ételt, bort, s ezért, amikor évekkel később maga is az utcára kényszerült, egyből

„Tudom, hogy jó itt, csak még meg kell szokni”

Mindennek ellenére

Mariann és Ferenc nem szentek. Távolról sem. De nekik sikerült visszafordulni onnan, ahonnan a legtöbb hajléktalannak nem: az utcán megismerkedő pár letette az italt, sok viszontagság után nemrégiben közös albérletbe költözött, amelyet szívós munkával igyekszik fenntartani.

FOTÓK: VÉGH LÁSZLO

Berendezkedés után. Mariann számára az átmeneti szállón és utcán töltött idő után időbe telik megszoknia, hogy újra van otthona

Mariann és Ferenc
hétköznapijaiba a
munka révén tért
vissza a rendszer.
Az utcán ugyan-
úgy teltek a napok

befogadták, és rövid időn belül a húsztagú csapat vezetője lett. Úgy hívták, hogy a tyúkanyó.

Az utcán ismerkedett meg Ferencel, akit bár megtűrt az újpesti csoport, igazán mégsem fogadott be soha. Míg a csapat tagjai folyton együtt mozogtak, a Sajószentpéterről származó, negyvenes éveie elején járó férfi magának való, magányos farkas maradt. A többiekkel ellentétben csak akkor koldult, amikor már nagyon megszorult, és eleget ivott ahhoz, hogy ne szégyellje. Míg a többiek együtt vészelték át a hideg estéket, takarók alatt összebújva az azóta már lebontott, úgynevezett szellemházban, Ferenc inkább bement a szállókra, és az idő nagy részében dolgozott. Mariann megfogalmazása szerint úri hajléktalan volt. Kamaszként a férfi ígéretes focikarrier előtt áll („még az MTK-tól is felhívtak Pestre próbajátékra”), egy súlyos sérülés miatt azonban fel kellett adnia az aktív sportot. Bevonult katonának. 1991 decemberében szerelt le, hazatértekor azonban tragikus hír fogadta: december 4-én édesapja fölakasztotta magát. Majdnem egy évvel később, 1992 szeptemberében édesanyja hasonló módon fejezte be az életét. Ferenc 1994-ben elvette kamaszkori szerelmét. Éveken át fuvarozásból élt a család, de a hosszú munkaórák elkezdtek kikezdeni a házasságát. Később elment három műszakban dolgozni a debreceni-sajóbábonyi vegyi művekbe tartályparkkezelőnek, majd egy finomkémiai termékeket gyártó vállalkozásba állt be takarítónak. 2004-ben elvált a feleségtől, és ezzel egy időben a munkahelyét is otthagya. Elmondása szerint átadta a lakást két lányának és édesanyjuknak. Előbb a bátyjánál, majd a helyi kézilabdapálya melletti kispadon húzta meg magát, és az egyik barátjának a vállalkozásában dolgozott. Miután a vállalkozás 2007-ben megszűnt, egy táskába összehajtogatva megmaradt holmiját, és feljött Budapestre. 2008 óta regisztrált hajléktalan. Legutóbb 2009-ben beszélt a lányával, akiket volt feleségének a nagynénje nevel, mióta édesanyjuk „hozzáment az alkoholhoz”.

Se vele, se nélküle

Mariann és Ferenc kapcsolata 2011 februárjában, Valentin-napon kezdődött, bár látásból már korábban is ismerték egymást. Ferenc éppen fodrászhoz igyekezett, és megkérdezte, Mariann nem kíséri-e el. Az asszony igent mondott, de nem ment vele. Az útton visszafelé azonban ismét beszélgetésbe elegyedtek. Akkoriban a nő látását csúnya sebek borították, amelyek nem akartak elmúlni. Ferenc felajánlotta neki a kemócsót, amelyet ő kapott ötven ellen a kórházban. A készítmény bevétele, s ahogy Mariann sebei halványodtak, úgy lett a költözés napról napra erősebb köztük. Az ital azonban egyre nélkülözhetetlenebb részévé vált az életüknek. Minth mondták, az, hogy az utcán látható bűnű alkohol nélkül, csak mese. Volt olyan nap, amikor ötven liter bort fogyasztottak, és hozzá neműlő vízzel.

Reggel hatkor kezdődik a munka a József Attila-lakótelepen. Ferenc terepet rendez

Tavaly év végén szobát tudtak bérelni a Kőrakás park átmeneti szálláson

Itt még az átmeneti szálláson. Ez volt az első közös, zárható „otthonuk”

Mariann és négy gyermeke tévét néz az új albérletben. Álmuk, hogy együtt legyen a család

Ferenc, amíg volt munkája, támogatta Mariannt, s látogatták egymást, amikor egyik vagy másik szabálysértések miatt fogdába került. De sokat veszekedtek, és tavaly, egy borral átitatott nyári hajnalon Ferenc felállt, és elsétált a földön fekvő asszonytól. („Úgy hagytam ott, mint valami rongyot!”) Néhány nappal később Mariann epilepsziás rohamot kapott. Bevitték a Nyíró Gyula Kórházba, s itt töltötte elvonón a következő hónapokat. Közben Ferenc levált az újpesti csapatról, s egyedül járta az utcákat. Egyik nap, míg aludt, megtámadták, és úgy összerugdosták, hogy nyolc napon túl gyógyuló sérüléseket szerzett: eltört az orra, felszakadt a szája, és agyrázkódást szenvedett. Amikor kiengedték a kórházból, az egyik barátja felajánlotta, hogy költözzön be a sátrába. De néhány nappal azután, hogy beköltöztek, távollétükben ismeretlenek felgyújtották az alkalmi lakhelyet. Ahogy teltek a hónapok, Mariann szervezete tisztult, Ferenc viszont egyre rosszabb állapotba került. Látta ezt az egyik szociális munkás, és szólt Mariannak. Az asszony eldöntötte, megkeresi. Akkor már késő őszt volt. Ferencet egy bolt előtti padon részegen fekvő találta meg. Leült mellé, és megkérdezte, evett-e már aznap. Nemleges választ kapott, így hát bement a boltba, és vett kenyeret, felvágottat és bort, mert bornak mindig kellett lennie.

Megebédelték, majd Mariann felállt, hogy visszamenjen a kórházba. Ferenc ekkor azt mondta: „Ugye, nem képezed, hogy hagyjak egyedül visszasetálni?” A férfi utána majdnem mindennap meglátogatta Mariannt, de minden alkalommal részegen jelent meg. Az asszony ultimátum elé állította: ha másnap nem jözanul áll az ágya mellett, ne is jöjjön. Másnap Ferenc ital nélkül érkezett, s bent is maradt egyből a kórházban. Négy napig aludt egyfolytában, és elkezdte az elvonót.

Mindketten Esperal-beültetésen estek át. Az alkoholfogyasztást megakadályozó gyógyszer működésének lényege: ha erre valaki iszik, olyan rosszul lesz, hogy egyre inkább elmegy a kedve az alkoholtól. Mariann és Ferenc úgy tudja, akár életükkel is fizethetnek, ha engednek a szesz csábításának. Mialatt bent voltak, eldöntötték, nem kerülnek vissza az utcára. Soha többé. Elintézték, hogy fölvegyék őket az aszódai hajléktalanszállóra, s jelentkeztek közfoglalkoztatásra. Ferenc háromnegyed, míg Mariann egy éve nem nyúlt az üveghez.

Tanult tehetetlenség helyett

– Az emberek döntő többsége úgy találkozik a hajléktalanokkal, hogy az utcán fetrengenek, részegek, piszkosak, kéregetnek, esetleg sátorvárosokat emelnek – fejtette ki érdeklődésünkre Sebők Endre, a Feszofe Kft. ügyvezető igazgatója. – Az ellátórendszernek az a baja, hogy a legjobb szándék mellett is sokszor rögzíti ezeket az embereknek az állapotát. Bár szükség van az ingyenes szolgáltatásokra, a foglalkoztatás a hajléktalanság egyetlen olyan kezelési formája, amely az érintetteket nem tehetetlenségre neveli, hanem arra tanítja őket, életük jobbá tételében aktívan részt kell venniük.

A ferencvárosi önkormányzat tulajdonában álló társaság az ország legnagyobb hajléktalan-közfoglalkoztatója: tavaly kétszázötven, míg idén újabb száznegyven hajléktalannak adott munkát. Az ügyvezető igazgató szerint ennél jóval több ember bevonására is lenne igény. Budapesten a regisztrált munkakereső hajléktalanok száma körülbelül háromezer, igaz, sokan rossz egészségi állapotuk miatt fennakadnak az orvosi alkalmassági vizsgálaton. Sebők elmondása szerint a cégnél mindenki tiszta lappal indul, csak az számít, hogy ki hogyan dolgozik, és a munka rövid időn belül hatalmas változásokat idéz elő az alkalmazottak életében. A reggel hattól délután kettőig tartó műszak újra visszavezeti a rendszert a hétköznapijaikba. Mivel számítanak a munkájukra, ezáltal visszanyerhetik önbizalmuk egy részét, amit az utcán gyakran a kábítószer vagy az ital pótol. Előnyt jelent továbbá a közfoglalkoztatásban való részvétel a szállóra való bekerülésnél.

Mariann és Ferenc története Sebők Endre szerint példaeértékű. Erőfeszítéseiket nagyra becsüli.

Az albérletbe való beköltözés óta Ferenc vett magának biciklit és horgászbót. Egy-egy nehezebb nap után akár egy órát is túldögél a kádban.

– Most kezdi el kiélni azokat a vágyait, amelyeket éveken át el kellett fojtatnia – magyarázta Mariann. A napokban egy hétre felhozták a négy gyermeket Oroszlányból. Most még csak nyaralni, jövőre, terveik szerint, végleg.

Az asszony elmondása szerint azonban csak a munkahelyén érzi jól magát, az albérletben egyelőre nem találja a helyét.

– Tudom, hogy jó itt, csak még meg kell szokni – mondta ki.

Nemrég „mosztalgájából” felkeresték azokat a helyeket, ahol Újpesten csöveztek. Úgy fogalmaztak, furcsa volt jözanul szembeszólni azzal, milyen sokan kóthatták őket legkiszolgáltatottabb állapotukban.

Ferenc azt tervezi, hogy Mariannnal valamelyik este elviszi szórakozni Újpestre, az Öreg Halász vendéglővel szemben, a fénycsatornába. A klub bejáratánál sokat aludt, amikor még az utcán élt.

– Te jó ég! Nem fog hinni a szemének a tulaj! – nevette el magát. – Biztosan azt hiszi, már régen meghaltam.

Lapzártnálkor érkezett a hír: Mariannnak és Ferencnek, két hónap próbaidővel, a Feszofe Kft. állandó munkahelyét ajánlotta.